

ἀνθρωπίνην, καὶ ἐκωλύθησαν γίνεσθαι αἱ κατὰ νόμον Ἀ Judeis trucidati sunt, siquidem a cultu legali prohibebantur.

« Καὶ ἀναστήσῃ. »

Ὡστε οὖν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἔσται ἀνάστασις κοινὴ, μεθ' ᾧν μέλλει Δανιὴλ ἀναστῆναι.

VERS. 13. « Et resuscitabit. »

Communis igitur in fine dierum erit resurrectio, et tunc Daniel quoque resurrecturus est.

FRAGMENTA IN MATTHÆUM.

(Ex catena Nicetæ, interprete Corderio.)

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

« Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δὲ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ, εὕρήσει αὐτήν. »

Εἰπὼν δ' ἂν οὕτως μακάριος, ὁ τοῖς οὖσιν ἅπασιν ἐπαινετῶς ἀποθανὼν, τοῖς μὲν αἰσθητοῖς, τῇ ἀποθέσει τῆς κατ' αἴσθησιν ἐνεργείας· τοῖς δὲ νοητοῖς, τῇ τῆς κατ' αἴσθησιν ἀπολαύσει κινήσεως· νοῦ γὰρ θάνατος ἐπαινούμενος, ἡ πρὸς πάντα τὰ ὄντα γνωμικὴ ἀπογένεσις, μεθ' ἣν τὴν θείαν χάριτι ζωὴν ὑποδέχεσθαι πέφυκεν, ἀντὶ τῶν ὄντων τὸν αἴτιον τῶν ὄντων ἀνεννοήτως ἀποθαλὼν, ἐπειδὴ εἶπεν ὁ Κύριος· Ὁ θέλων σῶσαι τὴν ψυχὴν, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ, σώσει. Κάκει σωτηρίαν καὶ ἀπώλειαν, καὶ ἐνταῦθα σωτηρίαν καὶ ἀπώλειαν τέθεικεν. Ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃ τις, ἴσῃν εἶναι τὴν ἀπώλειαν ταύτην κάκειν, καὶ τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ μάθῃ σαφῶς ὅτι τοσοῦτον ἐκαίνης τῆς σωτηρίας καὶ ταύτης τὸ μέσον, ὅσον ἀπωλείας καὶ σωτηρίας· διὰ τοῦτο ἐπάγει· « Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, » κ. τ. λ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

« Καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν καὶ οὐδὲν εἶδεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον. Καὶ λέγει αὐτῇ, Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ. »

Σκιὰν εἶχεν ὁ νόμος τῆς ἀληθείας. Ὁ δὲ Λόγος γενόμενος σὰρξ, καὶ πρὸς τὴν ἐν πνεύματι λατρείαν τὴν φύσιν μεταγαγὼν, οὐκ ἐβούλετο τῆς ἀληθείας φανείσης τὴν σκιὰν ἔχειν τὴν δυναστείαν, ἥς τύπος ὑπῆρχεν ἡ συκὴ. Διὰ τοῦτο, φησὶν, ἐπανιὼν ἐκ Βηθανίας ἐς Ἱεροσόλυμα, τουτέστι μετὰ τὴν τυπικὴν καὶ σκιώδη κατὰ τὸν νόμον λαμβάνουσαν αὐτοῦ παρουσίαν, αὐθις τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διὰ σαρκὸς ἐπιδημῶν (οὕτω γὰρ ληπτέον τὸ ἐπανιῶν), εἶδε συκὴν ἐν τῇ ὁδῷ φύλλα μόνον ἔχουσαν, διὰ τὸ παροδικόν τε καὶ ἄστατον. Ἦν ἰδὼν ὁ Λόγος κεκοσμημένην καθάπερ φύλλοις συκὴν τοῖς ἐκτὸς περιβλήμασι τῶν σωματικῶν τοῦ νόμου παρατηρήσεών, καὶ μὴ εὕρηκώς καρπὸν, δηλονότι δικαιοσύνης, καταηράσατο, μᾶλλον δὲ προσέταξε μηκέτι τοῖς κατὰ νόμον τύποις δυναστευομένην καλύπτεσθαι τὴν ἀληθειαν· ὃ δὴ προὐκὼν ἐδείχθη διὰ τῶν ἔργων. Οὐκ ἦν δὲ, φησὶ, καιρὸς σύκων· τουτέστιν, ὁ χρόνος καθ' ὃν ἐκράτει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὁ νόμος οὐκ ἦν δι-

Α

CAP. XVI.

VERS. 25. « Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. »

Ita beatus esse possit, qui omnibus rebus laudabiliter moritur, ac quidem sensibilibus, depositione operationis sensilibus, aliis autem spiritualibus fruitione sensibilis motus; mentis enim laudata mors est, ad omnia quæ sunt mentalis nativitas quam divina per gratiam vita solet excipere, loco omnium, omnium causam sine consideratione assumens, quia dixit Dominus, *Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui vero perdidit, servabit eam*, et ibi salutem et perditionem, et hic salutem et perditionem posuit: ne enim æqualem hanc et illam perditionem et salutem quis existimet, sed clare intelligat tantum hujus et illius esse discrimen, quantum perditionis et salutis, propterea subdit: « Quid enim prodest homini, » etc.

B

CAP. XXI.

VERS. 16. « Et videns ficum arborem unam secus viam venit ad eam: et nihil invenit in ea nisi folia tantum et ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. »

Umbram habuit lex veritatis, Verbum autem caro factum, et ad spiritualem cultum naturam ducens, noluit cum veritas apparuisset umbram habere potestatem, cujus typus ficus exstitit: idcirco, inquit, ascendens ex Bethania Jerosolymam, id est, post figuratam illius, ac umbratilem in lege latentem præsentiam, iterum ad hominum naturam per carnem accedit (ita enim accipiendum est illud *ascendens*), vidit ficum in via folia tantum habentem; propter transitum brevem, ac instabilitatem: quam cum vidisset Verbum ornatam, tanquam foliis ficum, exterioribus corporearum legis observationum indumentis, et non invenisset fructum, scilicet justitiæ, maledictione perculit, imo vero statuit ne amplius figuris legalibus subditam opprimeret veritatem: quod utique ipsis operibus factum esse ostensum est. Non erat autem, inquit, tempus ficum: id est, tempus, quo imperabat humanæ naturæ lex, non erat fructum justitiæ, sed adumbratrix, et

quasi futuræ gratiæ index, ad quam antiquus populus non perveniens, periit infidelitate. *Israel enim*, ait divinus *sectando legem justitiæ*, eam scilicet quæ in umbra erat, ac figuris, *ad legem justitiæ non pervenit*¹, in spiritu scilicet secundum Christum perfectam, aut forte ficus infructuosa Scribarum ac Phariseorum opinio est: quam aridam reddit, illorum esuriens deificationem, ut esse justi malint, quam videri, hypocriticam quidem moralis ostensionis togam exuentes, vere autem virtuosam inducentes, piam vitam Deo offerant, re potius animi affectum, quam exteriorum morum figuram Deo exhibeant. Sin autem Christianorum quidam tales sumus: morum reverentiam sine operibus justitiæ præferentes, suscipimus Verbum ut benignum nostræ salutis esuritorem, exarefacientem semen malitiæ animæ, inanem scilicet opinionem, ut non amplius fructum ferat corruptionis, studium placendi hominibus.

VERS. 21. «Respondens autem Jesus ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, non solum illud de ficulnea facietis, sed etsi monti huic dixeritis: Tollere, et mitte te in mare, fiet.»

VERS. 22. «Et omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis.»

Qui non discreverit in corde suo, id est, mente non dijudicarit, sive diviserit immediate per fidem ad Deum factam unionem, dicet monti huic, Transfere, et transferetur, dicendo demonstrative, *monti huic*, sensum declarat, legemque carnis vere gravem, ac difficulter mobilem, aut etiam immobilem: tantas enim vis irrationalis in hominum natura egit radices, ut multi non aliud quid putent esse hominem, nisi carnem, ac vim quamdam ad hujus vitæ fruitionem sensu valentem: omnia enim possibilia sunt credenti, et mente non discernenti unionem cum Deo sibi factam per fidem, propter affectum sensualem animæ cum corpore. Omnia autem, inquit, quæcunque a mundo et carne mentem alienant, cum Deo vero perfectos virtutibus conjungunt, hæc enim possibilia sunt credenti. Ecquid vero illud iterum est, *Omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis*? Clare ostendit solam unionem quærendam esse credentibus, eamque virtutem quæ hanc operibus ornat. Quandoquidem enim omnia sint ad cognitionem Dei ac virtutem, quæ credentes quærent, liberatio passionum, tentationum tolerantia, rationes virtutum, modi operationum, abdicatio affectus passionum erga carnem, abalienatio sensus ab iis quæ sensibilia sint, secessus omnimodus mentis ab omnibus quæ creata sunt, ac quæcunque simpliciter alia propria sunt ad abolitionem malitiæ ac ignorantie, emendationem autem cognitionis ac

καλοσύνης καρπῶν, ἀλλ' εἰκονιστῆς, καὶ ὅσον τῆς μελλούσης χάριτος μηνυτικὸς, εἰς ἣν μὴ φθάσας ὁ παλαιὸς διὰ τῆς ἀπιστίας ἀπώλετο λαὸς. Ἰσραὴλ γάρ, φησὶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος, διώκων δικαιοσύνης νόμον, τὸν ἐν σκιᾷ δηλονότι καὶ τύποις, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε, τὸν ἐν πνεύματι, δηλαδὴ κατὰ Χριστὸν τελειούμενον· ἡ τάχα συκῇ ἄκαρπος ἢ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἐστὶν οἴησις, ἣν ξηραίνει ὁ πεινῶν αὐτῶν τὴν ἐκθέωσιν, ὅπως τοῦ δοκεῖν εἶναι δίκαιοι, τὸ εἶναι μᾶλλον προκρίνοντες, τὸν μὲν καθ' ὑπόκρισιν τῆς ἡθικῆς ἐπιδείξεως ἐκδυσόμενοι χιτῶνα, τὸν ἐνάρετον δὲ ἀληθῶς μεταλλόντες, εὐσεβῶς τὴν ζωὴν μετανέγκωσι θεῷ μᾶλλον τῆς ψυχῆς τὴν διάθεσιν, ἢ τὸν ἐκτὸς ἐπιδεικνύμενοι περὶ τὰ ἥθη σχηματισμόν. Εἰ δὲ καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐσμέν τινες τοιοῦτοι· τὴν εὐλάβειαν διὰ τῶν τρόπων σχηματιζόμενοι δίχα τῆς ἔργοις δικαιοσύνης, ἐκδεξόμεθα τὸν λόγον ὡς φιλόανθρωπον ἡμῶν πεινῶντα σωτηρίαν, ἀποξηραίνοντα τῆς ψυχῆς τὸ τῆς κακίας σπέρμα τὴν οἴησιν, ἵνα μηκέτι καρπὸν φθορᾶς φέρῃ, τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν.

« Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τοῦτω εἰπῆτε, Ἀρθήτι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται. »

« Καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν προσευχῇ πιστεύοντες λήψετε. »

Ὁ μὴ διακριθεὶς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τουτέστιν ἐν τῷ νοῦ μὴ διακρίνας, ἡγουν διατεμὼν τὴν διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὸν θεὸν γεγεννημένην ἄμεσον ἔνωσιν, ἐρεῖ τῷ ὄρει τοῦτω, Μετάβηθι, καὶ μεταθήσεται. Ἐν τῷ φάναι δεικτικῶς τῷ ὄρει τοῦτω, τὸ φρόνημα δηλοῖ καὶ τὸν νόμον τῆς σαρκὸς, τὸν βαρὺν ὄντως καὶ δυσμετακίνητον. Τοσοῦτον γὰρ ἐρύθζωται τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς αἰσθήσεως τῆς ἀλογίας ἢ δυνάμει, ὥστε τοὺς πολλοὺς μηδ' ἄλλο τι νομίζειν εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἢ σάρκα καὶ δύναμιν, πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς παρούσης ζωῆς τὴν αἰσθησιν ἔχουσαν. Πάντα γοῦν δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, καὶ μὴ διακρινόμενῳ, τῆς κατὰ νοῦν διὰ τῆς πίστεως γεγεννημένης αὐτῷ πρὸς τὸν θεὸν ἐνώσεως, διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν αἰσθησιν σχέσιν. Πάντα δὲ, φημί, ὅσα κόσμου καὶ σαρκὸς τὸν νοῦν ἀλλοτριοῖ, θεῷ δὲ προσοικαιοῖ τετελειωμένον τοῖς κατορθώμασι· ταῦτα γὰρ εἰσι τὰ δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. Τί δὲ πάλιν ἐστὶ τὸ, Πάντα ὅσα ἂν αἰτήσθε προσευχόμενοι, πιστεύοντες λήψετε; Σαφῶς ἐδείξε περὶ μόντης ἐνώσεως δεῖ ζητεῖν τοὺς πιστεύοντας, καὶ τῆς αὐτῇ κοσμούσης διὰ τῶν ἔργων ἀρετῆς. Ἐπειδὴ γοῦν πολλὰ τυγχάνει τὰ πρὸς γνῶσιν θεοῦ καὶ ἀρετὴν ζητούμενα τοῖς πιστεύουσιν, ἀπαλλαγὴ παθῶν, ὑπομονὴ πειρασμῶν, ἀρετῶν λόγοι, τρόποι ἐνεργειῶν, ἐξήλωσις τῆς πρὸς σάρκα ἐμπαθοῦς διαθέσεως, ἀποξένωσις τῆς πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῆς αἰσθήσεως, σχέσεως τοῦ νοῦ παντελὲς ἀπὸ

¹ Rom. ix, 31,

πάντων τῶν γεγονότων ἀναχώρησις, καὶ ἀπλῶς A
μυρία ἄλλα εἰσι πρὸς ἀποχὴν κακίας καὶ ἀγνοσίας·
κατόρθωσιν δὲ γνώσεως καὶ ἀρετῆς, τὰ τοιαῦτα
ζητοῦντες μετὰ ἐπιστήμης καὶ πίστεως ληψόμεθα.

« Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος
ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. »

Ἀπεδοκιμάσθη ὁ Σωτὴρ λίθος ὢν ἐκλεκτός, παρὰ
τῶν ὀφειλόντων ὠφελεῖν τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγω-
γὴν. Ἀλλὰ γέγονεν εἰς κεφαλὴν γωνίας. Γωνία δὲ
παρεικάσει τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν, τὴν συνάφειαν τῶν
δύο λαῶν, φημί δὴ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ ἐξ ἐθνῶν.
Ἐκτίσε γὰρ ὁ Σωτὴρ τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἓνα καινὸν
ἄνθρωπον. Ἔοικε δὲ τὸ χρῆμα γωνία δύο τοίχους
συναπτούσῃ. Ὡς γὰρ ἡ γωνία δύο τοίχων ἔνωσις
γίνεται, πρὸς ἀλλήλους αὐτοὺς διασφίγγουσα, πρὸς B
ἀδιάλυτον συνοχὴν, οὕτως καὶ ἡ γωνία αὕτη, ἥγουσα
ἡ ἀγία Ἐκκλησία τῶν δύο λαῶν γέγονεν ἔνωσις καθ'
ἓνα πίστεως λόγον ἀλλήλους συνδέουσα πρὸς μίαν
σφίγγουσα σύμπνοιαν ἥς ἀκρογωνιαῖος λίθος ὁ Χρι-
στὸς, ὡς κεφαλὴ τοῦ παντὸς σώματος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

« Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τὸ τέλος, οὗτος σωθήσεται. »

Ἰστέον ὅτι πάντα τὰ ἄλλα πάθη, ἢ τοῦ θυμικοῦ
μέρους τῆς ψυχῆς ἐψάπτεται μόνον, ἢ τοῦ ἐπιθυ-
μητικοῦ, ἢ καὶ τοῦ λογιστικοῦ, ὡς ἡλίαςθη καὶ ἡ
ἄγνοια. Ἡ δὲ ἀκηδία πασῶν τῶν τῆς ψυχῆς δυνά-
μεων ἐπιδραττομένη, πάντα σχεδὸν ὁμοθυμαδὸν κι-
νεῖται πάθῃ· διὸ καὶ πάντων τῶν ἄλλων παθῶν ἐστὶ
βαρύτερον. Καλῶς οὖν ὁ Κύριος τὸ κατ' αὐτῆς φάρ- C
μακον δεδωκὼς ἔφη· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσα-
σθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος,
οὗτος σωθήσεται.

« Ὅπου γὰρ ἔν ᾧ τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται
καὶ οἱ ἀετοί. »

Λέγει δὲ καὶ ἕτερον σημεῖον, Ὅπου τὸ πτώμα,
ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί, τὸ πλῆθος τῶν
ἀγγέλων, τῶν μαρτύρων, τῶν ἀγίων ἀπάντων δηλῶν.
Νοητοί εἰσιν ἀετοί, οἱ μὴδὲ τῆς νεκρωτικῆς ἀμαρτίας
ἔχοντες, μὴδὲ τοῖς χαμαιζήλοις πράγμασιν ἐνηλού-
μενοι, ἀλλ' ὑψιπετεῖς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν,
καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ὅμμα καθαρὸν ἔχοντες, πρὸς τὴν
τοῦ Θεοῦ φωτὸς ἀκτῖνα ἀβλαβῶς ἀτενίζοντες, κατὰ
τοὺς αἰσθητοὺς ἀετούς. Οἱ τοιοῦτοι οὖν ὅπου ἡ ἀπαρχὴ
τοῦ ἡμετέρου σώματος συναχθήσονται, καὶ οὕτως D
πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἔσονται.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

« Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργά-
σατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. »

« Ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς
ἄλλα δύο. »

Εἰκότως δὲ ὁ τὰ πέντε διπλασιάσας, καὶ ὁ τὰ δύο,
τῆς αὐτῆς ἔτυχον ἀποδοχῆς. Ἐπειδὴ γὰρ οὐχ ἡ ῥαθυ-
μία τοῦτου, οὐδὲ ἡ προθυμία ἐκείνου, ἀλλ' ἡ παρα-
καταθήκης ποσότης παρεσκεύασεν, ἣν πρὸς τὴν δύ-
ναμιν τῶν ἐργασαμένων δέδωκεν ὁ Δεσπότης, εἰκό-
τως ὁ ἔπαινος ὁ αὐτὸς, εἰ καὶ μὴ ἡ πρόσοδος ἡ αὐτή·

A virtutis, similia studio fideque quærentes invenie-
mus.

VERS. 42. « Lapidem quem repronaverunt ædi-
ficantes, hic factus est in caput anguli. »

Reprobatus est Salvator lapis electus, ab iis qui
adjuvare debebant Judæorum Synagogam, sed fa-
ctus est in caput anguli. Angulo autem assimilant
sacræ Scripturæ connexionem duorum populorum,
Israelis, inquam, ac gentium; constituit enim Salva-
tor duos populos in unum novum hominem: assi-
milata autem est hæc res angulo duos parietes con-
juncti. Ut enim angulus duorum murorum unio
est, ad invicem eos connectens indissolubili nexu,
ita etiam hic angulus, sancta scilicet Ecclesia, duo-
rum populorum facta unio est unius fidei ratione
invicem colligata, in unam conspersionem eos
compingens, cujus angularis lapis Christus est,
tanquam caput totius corporis.

CAP. XXIV.

43. « Qui autem perseveraverit in finem, hic sal-
vus erit. »

Sciendum est omnes alias passiones partem ani-
mæ, aut irascibilem attingere tantum, aut concu-
piscibilem, aut rationalem, prout expulsa est igno-
rantia. Acedia vero omnes animæ potentias suppri-
mens, omnes quodammodo simul movet passiones,
ideoque aliis omnibus passionibus gravior est. C
Recte igitur Dominus contra eam remedia dans di-
xit, In patientia vestra possidebitis animas vestras,
qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus
erit.

VERS. 28. « Ubiunque fuerit corpus, illic con-
gregabuntur et æquilæ. »

Aliud autem etiam signum proponit, Ubi fuerit
corpus, illic congregabuntur et æquilæ, multitudi-
nem angelorum, martyrum et sanctorum omnium
declarans. Spirituales æquilæ sunt omnis mortiferi
peccati expertes, neque ad res terrenas abjecti, sed
alta petentes, virtutem ac cognitionem, ac puro
animæ præditos oculo ad lucis radios sine noxa
contemplandos, ut sensibiles æquilæ. Hujusmodi
igitur ubi nostri corporis primitiæ colliguntur, ita
semper etiam cum Domino erunt.

CAP. XXV.

VERS. 16. « Abiit autem, qui quinque talenta
acceperat, et operatus est in eis, et lucratus est
alia quinque talenta. »

VERS. 17. « Similiter et qui duo, lucratus est et
ipse alia duo. »

Merito autem hic quinque duplicavit, et ille duo
pro ea, quam sortiti sunt portione: cum enim non
ignavia hujus, neque illius alacritate, sed depositi
quantitate illud factum sit, quam pro operantium
virtute dedit Dominus, merito laus eadem, etsi pro-
ventus idem non sit bonorum, quorum quis Dei

gratia particeps sit, ac aliis sine invidia communicare debet. *Gratis enim, inquit, accepistis, gratis date.* Qui vero sub terra abscondit talentum seu donum, tanquam sortem, calumniatur Dominum, paritque carni, virtutem exterminans.

CAP. XXVI.

VERS. 20. « Vespere autem facto, discumbebat cum discipulis suis. »

VERS. 21. « Et edentibus illis dixit: Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est. »

Præparatio quidem Paschalis facta est, cœna autem est, et nondum Paschalis comesio: neque enim habitus est Pascha comedentium, sed recubuerunt cenantes. Quomodo autem, si Pascha comederunt, contra legem comederunt? (non enim fas erat comedere recumbentibus.) Quidnam igitur dicendum? quod postquam comederunt, recubuerunt deinceps qui comederant. Alius autem evangelista dicit, ad vesperam illam non comedisse solum Pascha, sed et dixisse: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*³, id est, hoc anno. Cur tandem? quia tum futura erat orbis terrarum salvasio, ac mysteriorum traditio, tristiumque per mortem solutio, ita illi crux erat grata.

VERS. 29. « Dico autem vobis: Non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam novum vobiscum in regno Patris mei. »

Vini potus non tantum necessitatem explet, verum etiam omnimodam affert sensui voluptatem. Post resurrectionem autem a mortuis, abstersa humanorum corporum corruptione, ipsa quoque rerum natura ad novitatem transferetur; adeo ut et ipsa nostra lætitia nova sit futura. Lætitiae autem symbolum est vini haustus, quem novum quoque fieri ait, secundum quod ex eo contingit, id est, lætitiā; secedet enim post resurrectionem humana natura ab assueta sibi terrenaque delectatione, transibit autem ad deliciarum novitatem, ipsius videlicet omnium nostrum Servatoris Christi, insitam ac genuinam lætitiā animalis eorum qui pie ac religiose eum colunt immitteutis, ac convenienter mensuris uniuscujusque distribuentis; fore autem nos in spiritualibus lætitiis, divinus vates David secure promittit dicens: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos*⁴; Sapientia vero rursus vinum in calice miscens et proponens panes: *Venite, inquit*⁵, *comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis.*

VERS. 54. « Quomodo ergo implebantur Scripturæ, quia sic oportet fieri? »

Divini amoris stimulo quidem incitati discipuli gladios eduxerunt insultum repellentes: fieri autem hoc Christus non permittit. Dedit autem per hoc etiam nobis typum, quodammodo charitatem ip-

Α ὢν μετέσχε τις κατὰ Θεοῦ χάριν ἀγαθῶν, καὶ ἄλλοις ἀρθρόνως μεταδοῦναι χρεώσσης ἐστὶ. Δωρεὰν γάρ, φησὶν, ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Ὁ δὲ ὑπὸ γῆν κρύπτων τὸ τάλαντον, ἡγουν τὴν δωρεάν, ὡς κληρὸν, διαβάλλει τὸν Κύριον φειδοῖ τῆς σαρκὸς τὴν ἀρετὴν ἐξομνύμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

« Ὁψίας δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. »

« Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν· Ἀρὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. »

Ἡ μὲν ἐτοιμασία γέγονε τοῦ Πάσχα· δεῖπνον δὲ ἐστὶ, καὶ οὐπω τοῦ Πάσχα βρωσίς. Οὐδὲ γὰρ σχῆμα τὸ Πάσχα ἐσθιόντων, ἀλλ' ἀνέκειντο δειπνοῦντες. Πῶς δὲ εἰ τὸ Πάσχα ἡσθιον παρανόμως ἡσθιον; (Οὐ γὰρ ἀνακειμένους ἔδει φαγεῖν.) Τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι μετὰ τὸ φαγεῖν ἀνέκειντο λοιπὸν ἐσθιόμενοι. Ἐτερος δὲ εὐαγγελιστῆς φησιν, ὅτι κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην οὐκ ἡσθιε μόνον τὸ Πάσχα, ἀλλ' ἔλεγεν· Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τὸ Πάσχα τοῦτο φαγεῖν μετ' ὑμῶν, τουτέστι κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον. Τί δὲ ποτε; ὅτι τότε ἐμελλε τῆς οἰκουμένης ἡ σωτηρία γίνεσθαι, καὶ τὰ μυστήρια παραδίδοσθαι, καὶ τὰ λυπηρὰ λύεσθαι διὰ τοῦ θανάτου. Οὕτω κατὰ γνώμην αὐτῷ ὁ σταυρὸς ἦν.

« Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Οὐ μὴ πῖω ἀπ' ἄρτι ἐκ τοῦτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μετ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς μου. »

Ἡ τοῦ οἴνου πόσις οὐ χρεῖαν ἀποπληροῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ παμποίκιλον ἡδονὴν τῇ αἰσθήσει προσφέρει· μετὰ δὲ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, ἀποτιναχθείσης τῆς φθορᾶς τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, καὶ αὐτῇ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις πρὸς καινότητα μετοικισθήσεται, ὥστε καὶ αὐτὴν ἡμῶν τὴν εὐφροσύνην εἶναι καινὴν. Εὐφροσύνης δὲ σύμβολον τὸ ἐξ οἴνου κραμα, ὃ καὶ γεγενῆσθαι φησι καινὸν κατὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ συμβαῖνον, τουτέστι τὴν εὐφροσύνην· ἀναχωρήσει γὰρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, τῆς αὐτῇ συνήθους καὶ γῆϊνης τέρψεως, μεταχωρήσει δὲ πρὸς καινότητα τρυφῆς, αὐτοῦ δηλονότι τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ τὴν ἐμφυτον καὶ ἰδίαν εὐφροσύνην ταῖς τῶν σεβομένων αὐτὸν ἐνιέντος ψυχαῖς, καὶ ἀναλόγως τοῖς ἐκάστου μέτροις διανέμοντος· ὅτι δὲ ἐν εὐφροσύναις ἐσόμεθα νοηταῖ; ὁ θεὸς ἡμᾶς Δαβὶδ πληροφορήσει λέγων· Μεθυσθήσονται ἀπὸ πῶτος οἴκου σου, καὶ τὸν χεῖμαρρόν τῆς τρυφῆς σου ποτισεῖς αὐτούς. Ἡ σοφία δὲ πάλιν, τὸν ἑαυτῆς οἶνον κεράτασα εἰς κρατῆρα καὶ προθεῖσα τοὺς ἄρτους· Ἐλθετε, φησὶ, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον, ἐν κεκέρυκα ὑμῖν.

« Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ Γραφαί, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι; »

Τῷ μέντοι φιλοθεῖας κέντρῳ διανυστόμενοι οἱ μακάριοι μαθηταὶ μαχαίρας ἐπαναστείνοντο ἀποσθούντες τὴν ἐφοδον. Οὐκ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο γενέσθαι Χριστός. Δέδωκε δὲ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τύπον διὰ τούτου

³ Luc. xii, 15. ⁴ Psal. xxxv, 9. ⁵ Prov. ix, 5.

τινὰ δὴ τρόπον τῆς αὐτοῦ ἀγάπης ἀντέχεσθαι, καὶ A
μέχρι τινὸς ἐκτείνεσθαι δεῖ τὸν ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν
εὐσεβείας ἀναπτόμενον ζῆλον· οὐ γάρ τοι μαχαίραις
ἡμᾶς κεχρησθαι βούλεται, εὐνοίᾳ δὲ μᾶλλον καὶ συν-
έσει χρωμένους ἀποσεῖσθαι γεννικῶς τοὺς δι' ἐναν-
τίους.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

« Τὸ δ' αὐτὸ καὶ λησταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ,
ὠνείδιζον αὐτῷ. »

Ἔστι ληστής εὐγνώμων, ὁ καὶ ἐπ' αὐτὸ τὸ πέρας
τῆς παρούσης γενόμενος ζωῆς, ἐλθὼν εἰς συναίσθη-
σιν τῶν πλημμεληθέντων αὐτῷ αἰτῶν συγγνώμην ἐκ
βάθους ψυχῆς ὧν ἡμαρτεν. Ἀγνώμων δὲ ληστής ἐστιν
ὁ κατ' αὐτὸ τὸ πέρας τῆς ζωῆς, τὸν κατὰ ψῆφον τε-
θέντα ὅρον τοῦ μερισμοῦ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, B
ὡς μὴ καλῶς δοθέντα διὰ φιλοζωΐαν μεμφόμενος.
Καὶ αὖθις ληστής ἐστιν εὐγνώμων, ὁ διὰ τῆς παντε-
λοῦς τῶν παθῶν νεκρώσεως καταξιωθείς συσταυρω-
θῆναι Χριστῷ, τουτέστι μετὰ λόγου καὶ γνώσεως
πᾶσαν διεξιὼν ἀρετὴν· ἀγνώμων δὲ ὁ ὑποῦλως τὸν
κατ' ἀρετὴν βίον ὑποκρινόμενος, σχολιδῶς δὲ τὴν
γνώμην ὦν. Ὅν δεῖ ἐπιστομίζειν· ἴσως γὰρ παύσεται
τοῦ διαβάλλειν διὰ τῆς οἰκείας ἀναστροφῆς τὸν λόγον
τῇ παραινέσει τοῦ ἐπιπλήττοντος. Ἔστι δὲ ἐν ἡμῖν
πάλιν ὡς μὲν ληστής ἀγνώμων ὁ τῆς σαρκὸς νόμος τῷ
λόγῳ τῆς ἀρετῆς ἀντιπίπτων· ὡς ληστής δὲ εὐγνώ-
μων ὁ τοῦ πνεύματος νόμος, τὸν Σωτῆρα λόγον διὰ
τῶν κατὰ τὴν πρακτικὴν τρόπων (καὶ ἐπίπονοι ὦσιν)
ἀποδεχόμενος, ᾧ συνεισέρχεται γεγηθὼς εἰς τὸν τῆς
εὐωχίας τόπον, τὸν πάσης κατάκμον γνώσεως, τοῦ C
κατὰ σάρκα φρονήματος παντελῶς ἀπηλλαγμένος.
Σπουδάσωμεν οὖν ἕως ἐνταῦθα ἔσμεν, τὸν συσταυρού-
μενον ἡμῖν ἰλεώσασθαι λόγον, εἴπερ ἡ σήμερον τὴν
ἐνεστῶσαν τούτου τοῦ αἰῶνος ἡμέραν ἐνδείκνυται.
« Σήμερον γάρ, φησί, μετ' ἐμοῦ ἔσθι ἐν τῷ παρα-
δείσῳ. » Ἡ δὲ αὔριον, τὴν τοῦ μέλλοντος καὶ ἢ
οὐδεμίαν ἄφρσιν ἀμαρτημάτων ἐνδέχεσθαι χρή.

« Ἥλι, Ἥλι, λαμασαβαχθανι, τουτέστι, Θεός μου,
Θεός μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; »

Τέσσαρες εἰσι γενικοὶ ἐγκαταλείψεως τρόποι. Ἡ
μὲν οἰκονομική, ὡς ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ἵνα διὰ τῆς
δοκούσης ἐγκαταλείψεως οἱ ἐγκαταλειψιμένοι σω-
θῶσιν· ἡ δὲ πρὸς δοκιμὴν, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰωβ, καὶ τοῦ
Ἰωσήφ, ἵνα ὁ μὲν ἀνδρείας, ὁ δὲ σωφροσύνης στήλη
ἀναφανῇ· ἡ δὲ πρὸς παίδευσιν πατρικὴν, ὡς ἐπὶ D
τοῦ Ἀποστόλου, ἵνα ταπεινοφρονῶν τὴν ὑπερβολὴν
φυλάξῃ τῆς χάριτος· ἡ δὲ κατὰ ἀποστροφὴν, ὡς
ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, ἵνα κολαζόμενοι πρὸς μετάνοιαν
καταπεμφθῶσιν. Σωτήριοι δὲ πάντες οἱ τρόποι ὑπάρ-
χουσι, καὶ τῆς θείας ἀγαθότητος καὶ φιλανθρωπίας
ἀνάμεστοι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

« Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετεί-
λάμην ὑμῖν. »

Πάντα ὅσα ὁ Χριστὸς ἐνετείλατο δεῖ τηρεῖν, τὸν
εἰς Τριάδα βαπτισθέντα. Τούτου γὰρ χάριν τῇ ὁρθῇ
πίστει τὴν πασῶν ἐντολῶν ὁ Κύριος συνέχευσε τή-
ρησιν· ὡς εἰδὼς ὅτι πάνυ ἀμήχανον τὴν μίαν δια-

sus præferendi, et quousque extendere oporteat in-
censum in eum pietatis zelum; non enim gladiis
uti nos vult, sed mente potius ac intellectu utentes,
excutere generatim eos qui contrarii sunt.

CAP. XXVII.

VERS. 44. « Idipsum autem et latrones, qui cruci-
fixi erant cum eo, improperabant ei. »

Bonæ mentis latro est, qui, licet in hoc ipso vitæ
præsentis termino constitutus, cum ad sensum ve-
nerit suorum peccatorum, eorum quæ peccarat, ex
intimo corde postulat remissionem; ingratus autem
latro est qui hoc ipso vitæ termino, pronuntiata di-
visionis animæ a corpore sententia, illam tanquam
non recte datam ob vitæ amorem accusat. Ac rur-
sus bonæ mentis latro est, qui per omnimodam
passionum mortificationem, dignus est habitus qui
cum Christo cruci affigeretur, id est cum ratione
ac cognitione omnem exerceret virtutem; ingratus
autem, qui dolose vitam virtuosam simulans, per-
versa mente existit. Cui os obstruere oportet;
fortasse enim cessabit per suam conversionem per-
stringere rationem increpantis se per adhortationem.
Iterum vero in nobis est, tanquam latro quidem in-
gratus carnis lex, virtutis rationi reluctans: at, vel-
ut latro bonæ mentis spiritus lex, Verbum Serva-
torem vitæ activæ moribus (licet laboriosi sint) sus-
cipiens, qui cum introeat appropinquans ad nu-
ptiarum locum, cognitionis omnis habitaculum, a
prudentia carnis omnino liberatus. Studeamus igitur,
dum hic sumus, nobiscum cruci affixum placare
Verbum, si fors instantem hodie hujus sæculi diem
exhibeat. « Hodie enim, inquit, mecum eris in pa-
radiso. » Cras vero futuri temporis est, quo nullam
peccatorum remissionem consequi licet.

VERS. 46. « Eli, Eli, lamasabachthani : hoc est,
Deus meus, Deus meus, utquid dereliquisti me? »

Quatuor sunt generales derelictionis modi: unus
quidem dispensativus, ut ille Domini, ut per appa-
rentem derelictionem, ii qui derelicti sunt, serven-
tur; alter vero ad probationem, ut ille Jobi, ac
Josephi, ut ille quidem fortitudinis, hic vero tem-
perantiae columna appareat; alius vero ad pater-
nam eruditionem, ut in Apostolo factum est, ut
demisse sapiens supereminentiam gratiæ custo-
diat; alius iterum aversionis, ut ille Judæorum,
ut puniti ad pœnitentiam redeant: salutare autem
omnes modi sunt, ac divinæ bonitatis et benignita-
tis pleni.

CAP. XXVIII.

VERS. 20. « Docentes eos servare omnia quæ-
cunque mandavi vobis. »

Omnia quæcunque Christus præcepit observanda
sunt ei qui in Trinitate baptizatus est: hujus enim
gratia rectæ fidei mandatorum omnium Dominus
conjunxit observationem: utpote qui sciret, fieri

omnino non posse, ut una ab altera disjuncta homo A
servetur. Propterea David quoque cum rectam haberet in Deum fidem, dixit : *Ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui*⁶. Etenim contra omnem iniquitatem, nobis omnia mandata a Domino data sunt. Si vel unicum prætermisum fuerit, oppositam ei omnino malitiæ viam introducit.

ζευσθεϊσαν τῆς μιᾶς σώζειν τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο καὶ Δαβὶδ τὴν ὁρθὴν πίστιν ἔχων πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγε· Πρὸς πάσας τὰς ἐντολὰς σου κατωρθοῦμαι, πῦσαν ὁδὸν ἄδικον ἐμίσησα. Κατὰ γὰρ πάσης ἀδικίας πᾶσαι ἐμοῦ αἱ ἐντολαὶ ἤμῃν ὑπὸ τοῦ Κυρίου δεδωρηνται. Καὶ ἐὰν παραλειφθῇ μία, τὴν ἀντικειμένην αὐτῇ ὁδὸν τῆς κακίας πάντως εἰσάγει.

EJUSDEM AMMONII

EXPOSITIO IN EVANGELIUM S. JOANNIS.

(Ex catena Patrum Græcorum in S. Joannem, interprete Balh. Corderio, necnon ex catena in Evangelium S. Joannis ad fidem codd. Paris, et Bodl., edente J. A. Cramer.)

CAPUT PRIMUM.

VERS. 1. : In principio erat Verbum, et Verbum B
erat apud Deum. »

Sermo evangelicus unicum tantum novit principium, non duo, ut asserunt Manichæi : neque etiam primum aliquod quod agnoscat causam, et alterum cujus non sit causa, uti Plato, Basilides, Marcion, Arius atque Eunomius asseverant. Dicitur siquidem principium Pater, et principium Filius, et principium Spiritus sanctus, propter coæternitatem Trinitatis, non quod tria existant principia (quoniam et Patrem vocamus Deum, et Filium Deum, et Spiritum sanctum Deum, et ut trinum causæ expertem, non ut trideum veneramur), sed propter eandem unius Divinitatis substantiam, in tribus subsistentem.

Sabellii hæresim per hoc evertit, quod Patris ac C
Filii hypostases demonstret : non enim filio-paternitatem Ecclesia celebrat, uti Afer ille fabulando confinxit. Unicam in Trinitate hypostasim affirmant Sabellius, Novatus, Paulus Samosatenus, atque Marcellus. Non erat prolatitium, sed subsistentia præditum : nec tantum subsistentia præditum, sed etiam Deus. Photinus ait, Verbum, uti et nostrum, ex Patre sine hypostasi prodiens, in carnem fuisse transmutatum. Cum itaque nonnulli hæretici, audientes Patrem genuisse Filium, scandalizarentur, fluxum aliquem, vel humanitus quid passum esse Patrem existimantes, qualiter crassioribus hisce corporibus accidere consuevit : illorum errori atque vesaniæ occurrens evangelista, in ipso statim exordio, semel, iterumque ac tertio Filium Verbum appellavit, quo generationem ejus ab omni passione vindicaret. Quemadmodum enim nostrum verbum sine fluxione, integre, sine passione a mente producit (ut si similiter noster spiritus), sic etiam Filii generatio, de qua dicitur, *Eructavit cor meum verbum bonum*⁷, id est Deum, qui solus bonus est⁸.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

« Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. »

Ὁ λόγος μίαν οἶδεν ἀρχὴν, οὐ δύο, ὡς λέγουσι Μανιχαῖοι· οὐδὲ πρῶτον αἷτιον, καὶ δεύτερον ἀναίτιον, ὡς λέγουσι Πλάτων, καὶ Βασιλίδης, Μαρκίων, Ἀρειος, Εὐνόμιος. Λέγεται μὲν γὰρ ἀρχὴ ὁ Πατήρ, καὶ ἀρχὴ ὁ Υἱός, καὶ ἀρχὴ τὸ Πνεῦμα διὰ τὸ συναΐδιον τῆς Τριάδος, οὐ διὰ τὸ τρεῖς εἶναι ἀρχάς (ἐπεὶ καὶ τὸν Πατέρα λέγομεν Θεόν, καὶ τὸν Υἱὸν Θεόν, καὶ τὸ Πνεῦμα Θεόν, καὶ ὡς τριττὸν ἀναίτιον, οὐχ ὡς τρίθεον σέβοντες), ἀλλὰ διὰ τὸ ὁμοούσιον τῆς μιᾶς θεότητος τῶν τριῶν ὑποστάσεων.

Τὴν Σαβελλίου αἵρεσιν διὰ τοῦτο καταβάλλει, τὰς ὑποστάσεις σημαίνων Πατρός καὶ Υἱοῦ· οὐ γὰρ υἱοπατορίαν ἢ Ἐκκλησίαν δοξάζει, καθὰ μυθεύων ὁ Λίβυς εἶπεν. Μίαν ὑπόστασιν λέγουσι τῆς Τριάδος Σαβελλίος, Ναυάτος, Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς, καὶ Μαρκέλλος. Οὐκ ἦν προφορικὸς, ἀλλ' ἐνυπόστατος· καὶ οὐ μόνον ἐνυπόστατος, ἀλλὰ καὶ Θεός. Φωτεινὸς λέγει, ὅτι ἐκ τοῦ Πατρὸς Λόγος ἐνυπόστατος ὢν, ὡς ὁ ἡμέτερος εἰς σάρκα μετεβλήθη. Ἐπειδὴ ἀκούοντες τινες τῶν αἵρετικῶν, ὅτι ὁ Πατὴρ ἐγέννησε τὸν Υἱόν, σκανδαλίζονται, ἐννοοῦντες ῥεῦσιν, ἢ πάθος γίνεσθαι περὶ τὸν Πατέρα, ἅπερ πέφυκεν ἐπὶ τῶν παχέων σωμάτων ἐσθ' ὅτε συμβαίνειν· προαναπέλλων αὐτῶν τὴν εὐήθειαν ὁ εὐαγγελιστής, ἐκ προοιμίων τὸν Υἱὸν ἅπαξ, καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον D ἐκάλεσε Λόγον, ἵνα τὸ ἀπαθὲς παραστήσῃ τῆς γεννήσεως. Ὡς γὰρ ὁ ἡμέτερος λόγος ἀρεύστως, καὶ ἀμειώτως, καὶ ἀπαθῶς γεννᾶται ἐκ τοῦ νοῦ (ὁμοίως καὶ τὸ ἡμέτερον πνεῦμα), οὕτω καὶ ἡ γέννησις τοῦ Υἱοῦ· διὸ καὶ ἐλέχθη· Ἐξηρעۇξατο ἡ καρδία μου Λόγον ἀγαθόν, ὃ ἐστὶ Θεόν, ὃς μόνος ἐστὶν ἀγαθός.

⁶ Psal. cxviii, 128. ⁷ Psal. xlii, 2. ⁸ Luc. xviii, 19.